

3.

Förklaring

öfver kartan, föreställande

Högestads Prästgård

i

Skåne och Herrestads Härad, ur Minnet, efter 40 a 50 års

förlopp,

af

N: H: Sjöborg.

År 1824.

Stockholm.

* * *

*Hvar är väl mannens fosterbygd? De trakter,
Der Slumpen ställt hans vagg, eller de,
Der han har offrat åt de högre Makter,
Åt Ujusets Makter, hvad han bäst kan ge?*

*Ack! i hvar själ en hembygds bilder glöda,
Mer blå är himlen der, och rosorna mer röda.*

ESAIAS TEGNER.

Gården är byggd och trädgården anlagd af min affidne Fader, Prosten och Kyrkoherden, Magister N. J. Sjöborg¹ vid år 1765, sedan gamla Prästgården afbrunnit. Rummen uppgifvas med de Namn, med hvilka jag och mine Bröder, såsom barn och ynglingar,

¹ Nils Johan Sjöborg, född i Malmö 1729; kyrkoherde i Högestad och Baldringe 1764; död 1785. S. CAWALLIN: *Lunds Stifts Herdaminne*. D. 2. Lund 1855. S. 352.

den tid vi där vistades, kallade dem, och alla i huset nyttja vanligen samma Namn som Barnen. Min Fader dog år 1785, hvarefter vi alla efter hand skingrades. Min Mors yngste Broder, nu varande Majoren och Riddaren J. H. Hahne,¹ tillbragte en god del af sin ungdoms tid i Högestad, och sedan han blifvit tjenstgörande vid Artilleriet i Malmö, återkom han och vistades hos oss i synnerhet vid Julhelgen. Pastors Adjuncten Sylvan² var något beslägtad med oss. En Mamsell Wenster var flere år i huset. Hon lärde oss att spela klaver och Violin. Hon kunde äfven sjunga, men endast Carl Ulrik³ kunde lära något däraf, men äfven hans röst förlorades vid Målbrottet. Med ordet Mostrarne betecknades min Mors Cousiner, Prosten Ebersteins i Ystad styfdöttrar M:elles Stenhoff,⁴ Helena, Eva och Lotta, samt deras half Systrar M:elles Ulla⁵ och Jacobina Eberstein,⁶ alla sedermera gifta.

Ifrån N:o 1 till 12 *Fars Kammare*, där vår mästa Barndoms och Läro-tid tillbragtes. N:o 1. Fars Sparlakanssäng i gammal Pyramid-form. N:o 2. En liten bokhylla, där åfvan på ett skåp, däruti förvarades det bästa med kryddor tillredda destillerade Bränvin, Kaffe, Vax, segelgarn m. m. På skåpet stodo Peruk-Askarne. N:o 3. Fars Ländstol, äfven lämpad till Natt-kommod, där framföre ett bord med korsade fötter. N:o 4. Järnkaklugn med därpå murade dragrör, den värmdes med ena sidan äfven i Sylvans kammare. Öfverst på muren stod alltid Bränvins flaskor med pålagda kryddor

¹ Jöns Hindrik Hahne, född i Nöbbelöf i Skåne 1752; R. S. O. 1801; major vid Göta artilleri 1809; död 1827. *Arméens rangrullor* m. fl. källor.

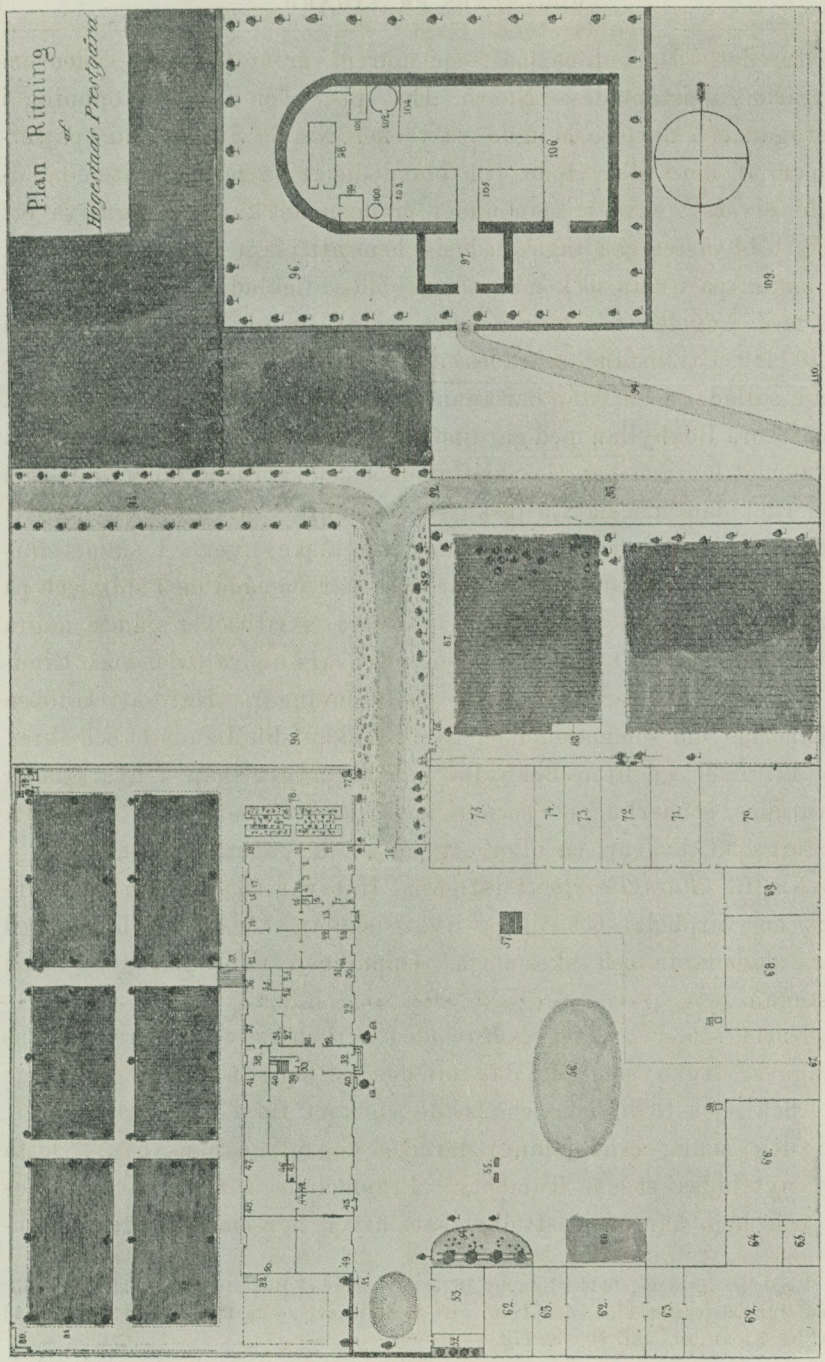
² Nils Sylvan, född i Riseberga i Skåne 1751; prästvigd 1774 till tjänstgöring i Högestad; slutligen kyrkoherde i Fosie och Lockarp 1807; död 1824. S. CAWALLIN: anf. st. D. 2. S. 91.

³ Carl Ulrik Sjöborg, född 1763; öfverstelöjtnant vid Adelsfanan; död 1810. C. SJÖSTRÖM: *Skånska nationen före afdelningarnes tid* (1682—1832). Lund 1897. S. 404.

⁴ Helena, född 1747, död 1834, gift med kyrkoherde Olof Andersson i Ystad; Charlotta Lovisa, född 1749, gift 1790 med kyrkoherde Anders Rönbeck i Sjörup, hvilken hon öfverlefde; Eva Kristina, gift 1796 med kyrkoherde Petter Törnewall i Tullstorp. S. CAWALLIN: anf. st. D. 5. Lund 1858. S. 13.

⁵ Ulrika Kristina Eberstein, död 1828; gift 1781 med direktör Paul Billing i Malmö. C. SJÖSTRÖM: anf. st. S. 316.

⁶ Maria Jakobina Eberstein, gift 1790 med sitt syskonbarn, biskopen i Visby Karl Johan Eberstein. *Svensk Släktkalender*. 1886. Stockholm 1885.

7. Karta, föreställande Högestads prästgård.

att beredas. Därvid närmast spismuren var stället, där veden om vintrarne uppstaplades. N:o 5. En spis, som hade sin öppning i förstugan och därför hängde ett täcke. N:o 6. Stället, där spatserkäppar af flere slag stodo, och bland andre en med en liten handspade öfverst, så att man under promenader kunde uppgräfva ett vackert blomster och taga med sig hem att plantera. N:o 7. Tobias, en kista, på hvars lock man såg Tobias afmålad, då han hemkommer med Ängelen till fadren, man ser äfven hunden, som omtalas i Tobie 11: 9. Uti kistan förvarades en stor Påse full med slantar, därjämte skinn, sälläder m. m. Jag har ännu samma Tobias, men utan Slantpåse. N:o 8. Stora Bokhyllan med gardiner, som betäckte böckerna. På samma hylla emot fönstret hängde Skriftaflan och en karbas af läder, hvilken i synnerhet dansade, då Latinska stylar skulle Corrigeras. N:o 9. Ett litet skåp stod här på gälfvet med ett täcke öfver. I skåpet förvarades skrifne Predikningar, däröfver var en låda med spik, och på skåpet, som tjente till bord, lågo våra skrifböcker, jämte några Skolböcker. N:o 10. Skrifpulpeten, uti hvars undra lådor voro Linne och därjämte ett par Taskböcker med penningar. Här satt Gubben i synnerhet om sommaren i en liten Trekant-lik Ländstol och skref. N:o 11. Åter en liten Bokhylla, och därpå ett skåp, i hvars lådor förvarades sönderhugget socker med flere förnödenheter. N:o 12. En liggsoffa, hvaruti en eller ett par af de yngsta barnen lågo.

N:o 13. *Fars Farstu* (förstuga). Här var en öfre och en nedre dörr, en varplåda, och därpå tvätt skålar. Äfven en hylla med skor, skoborstar och skosmörja. Öppningen till Spisen var här i förstugan.

N:o 14—16. *Fru Skragges Kammare*, kallades så efter förra Pastorns Skragges¹ Änka, som bott där före den tid jag kan minnas. Skragge söp, fick tjenstledighet och bodde en kort tid i nya Prästgården, men dog snart, och ej långt därefter dog äfven hans Fru. Detta rum nyttjades såsom Tambour. Främmande sämre folk infördes här och lågo här. Tjenstfolket satt äfven här om söndagarna vin-

¹ Samuel Skragge, född i Lyngby 1697; kyrkoherde i Högestad och Baldringe 1743; afsked från pastoratet 1764; död 1770; gift med Geneviève de la Salle, född 1690, död 1770. C. SJÖSTRÖM: anf. st. S. 173.

tertiden och värmdde sig. N:o 14. På detta ställe hängde under ett täcke Fars kläder. N:o 15. Fru Skragges Skåp, nyttjades nu af Fruntimren såsom klädsåp. Det var på detta skåp Morbror Hahnes Violin och notor lågo, och då Skragge skulle räcka sig upp och taga dem, föll han baklänges och dog. N:o 16. Kaklugnen. I detta rum satt stundom Måns Hansson med sin dotter och sydde kläder till tjenstfolket.

N:o 17—20. *Sylvans Kammare*. N:o 17. Bokhyllan. N:o 18. Sylvans säng. N:o 19. Gossarnas säng, där de under skol-tiden lågo. Här vid väggen kunde vi stundom höra hvad i Fars kammare passerade, i synnerhet när Gubben var ond och högljudd, hvilket äfven någon gång kunde inträffa ganska sent på aftonen. N:o 20. Sylvans koffert. I detta Skolrum läste vi vissa tider för Sylvan, i synnerhet Christendommen och Latinska glosboken, hvarföre här, utom Sylvans Prediko Dispositioner, ej funnos andra böcker än Rydelii Grammatista, Grammatican, Godinii frågbok m. m. I Fars kammare däremot läste vi för Gubben Latin, Hebräiska, Grekiska, Tyska, Fransyska och Geografien med Historien. Dess utom lärde vi här att skrifva, räkna, men i synnerhet skrifva Latinska stylar och få stryk. Tidigt började jag att vilja hopsätta något på egen hand, och ville äfven däraf hafva någon inkomst. Jag inrättade 2:ne slags små Avisor, *Kammar Posten* och *Hvem Vet?* Därför inrättade jag en Commun-kassa, den jag och de yngre bröder skulle rå om. Ifrån Annexan Baldringe kyrka tog jag ett gammalt Beläte, det jag kallade Apostelen, och gjorde till Commun-kassans Patron. Alla de som höllo avisorna, skulle då vissa tider framträda och offra en eller flere slantar till Apostelen i Commun-kassan. Jag skref små verser och Romaner och införde i våra Avisor. De yngre Bröder Gustaf och Adolf¹ voro behjelplice och uppsökte ur böcker, Anecdoter och Historietter, hvilka infördes. Jag skref en Lagbok för Commun-kassan och Avisorna, där bland annat vid vite förböds Att beskylla någon för en eller annan artikkel, så att då någon gång en Satirisk bit kunde synas, fick man ej efterspana

¹ Gustaf Sjöborg, född 1769, dog 1801 som kyrkoherde i Langenhaushagen i Pommern; Adolf Magnus, född 1771, med. doktor, död 1828. C. SJÖSTRÖM: anf st. S. 429

hvem som infört den, men väl yttra, om den var god, eller opassande och dum. Jag satte Gustaf, såsom den dristigaste och mäst nitfulle, att vara Fiskal öfver denna Lag. En gång hände, att Far-Gubben, som var missnöjd med ett stycke, bröt emot denna Lag. Gustaf inlämnade genast till honom en stämning och fordrade plickten. Gubben, som var nog vältänkt för att låta allt skriftligen afgöras, utan all mellankomst af bannor och karbas, gaf en försvarsskrift, där han ej allenast sökte visa sin obrottslighet, utan åberopade äfven sin Faderliga myndighet. Men Gustaf höll sig till Lagens Bokstafs mening, med tillägg, att han trodde sig nu endast böra anse sin Far såsom Prenumerant och sig såsom Fiskal. Gubben fann sig då öfvervunnen och lämnade plickten verkligen till Apostelen.

N:o 21. *Barnkammaren.* Stora sängen var vid 21. Men efter behof voro här, utom vaggan, flere sängar. Utom Ammorna tid efter annan, låg här min Mors Syster, eller Moster Stina,¹ sedan Prostinnan Riis, medan hon var ogift. Denna Moster Stina var min Mor mycket olik, ganska mager, spenslig och pjåkig. Prästen Knut Riis ansågs länge för hennes friare och fästman, men hon tålte honom föga och ville ej hafva honom. Hon hade någon förmögenhet, och då Riis fick Östra Herrestads Pastorat, måste hon taga honom. Bröllopet mins jag ej det minsta till. Det endast erinrar jag mig ganska väl, att hon både förut, äfvensom dagen efter bröllopet sade oss, att ägtenskapet var en ganska vederstyggelig och oanständig ting. Hon lefde dock ganska väl med sin man och hade med honom 4 döttrar. — — — Några år före sin död blef hon underligt mjältsjuk och galen, men blef efter någon tid åter frisk. Det kan jag äfven minnas, att dagen efter bröllopet, då de nygifta suto ihop, gick Gustaf fram till Morbror Riis, kittlade honom i halsen och sade: Här sitter ett kött, och nu skall jag killa det halfva Köttet. — Sedan vi vuxit från Barnkammaren och Moster Stina blifvit gift, blef detta rum M:elle Wensters kammare. Slut-

¹ Kristina Maria Hahne, f. 1741, död före 1794; gift med kyrkoherde Knut Nikolaus Riis, som 1774 blef pastor i Östra Herrestad. S. CAWALLIN: anf. st. D. 4. Lund 1857. S. 137.

ligen sedan Mor upphört att ligga uti Fars sparlakans säng, hade hon med Helena här sin kammare. Då Mostrarne från Ystad voro här, lågo de där. I synnerhet vid Trettonde dags tiden blefvo flere här inqvarterade. Ena sidan af Förmakskaklugnen värmde barnkammaren.

N:o 22—24. *Förmaket*. Var i början Mors Sängkammare, då hon tid efter annan låg i Barnsäng. N:o 22. En vacker fruntimmers Byrå och däröfver en stor spegel. N:o 23. En soffa. N:o 24. Ett skåp, inuti klädt med sammet, lådorna med silfver beslag, utanpå öfverallt prydt med löfverk, vapen och gamla porträtter af silfver med emalj. Fötterna öfverdragne med nät af mässing. Häruti förvarades någre Dukater, någre silfver Riksdalrar i en gul silkes pung, spetsar m. m.

N:o 25—31. *Stugan*. N:o 25. Stora järnkaklugnen, som visade Adam och Eva, S:t Göran med Draken, samt Rudbecks vapen och namn; ty den var från ett järnbruk¹, tillhörigt en Rudbeck. Kaklugnskroken hade jag tillägnat mig såsom min kammare, men sedan sålde jag den till min Syster Helena för 8 styfver; ty hon fick alltid penningar af Mor att leka med. Jag kunde krypa under kaklugnen och fram på andra sidan, hvilket äfven inträffade, då Far-Gubben kom och ställde sig i kaklugns kroken och värmde sin röda Nattmössa, hvilken ställdes såsom en sockertopp på kaklugnen under det han ur en spilkum drack sitt kaffe. Gubben hade om hvardagarne denna röda nattmössa jämt på hufvudet, och därunder såsom foder en hvit linne-mössa, hvilken uppdrogs ett stycke öfver mössans nedre del. Äfven gick han jämt med Nattrock om hvardagarna. Den var af språkligt Kattun, liknade en Kapprock, men hängde öppen och lös, så att vi alla kunde krypa därunder. Näskduken hade sin plats under Nattrocken upp emot vänstra axlen. Stundom om somrarne hade han endast västen med armar uti, i synnerhet då han med oss roade sig med något arbete i Trägården. N:o 26. Stora gula Skåpet. Där uti voro allt silfret, linne och Herrskapets Psalmböcker. Där hängde äfven alla nycklar. Under voro 2:ne lådor. I den ena voro stora Psalmböcker, hvilka framlades vinter-

¹ Från Huseby bruk i Småland.

aftnarna för tienstfolket, sedan de ätit, då min Far, som söng ganska väl, gjorde bön med oss alla, läste ett kapitel i Biblen m. m. I den andra lådan befunno sig under arbete varande ullstrumpor med sina stickor, rockhufvuden, rullar med garn på till spinnrockarne m. m. Dessa lådor slutade ej väl till skåpet med sin innersta del, utan lämnade en öppning, genom hvilken gamla Kattskan, Dirus, samt de öfrige Katt-ansikterna hoppade och lade sig i lådorna. Utan på skåpet hängde på sidan åt kaklugnen kyrkonycklarne: men på sidan åt köksdörren hängde alnen och gnie-fjelen, ett bräde, på hvilket pigorna med gnie-stenen, som var af svart glas i halfklots form, gnedo sina hufvud klutar och Särkärmar, hvilket gaf dem en styfhet och en glans, som var nödig, emedan kläderna om sommaren endast gingo till Axlarne, och om hösten på åkren gingo de i blotta Lintyget. Emellan skåpet och kaklugnen stod en stol, vid hvilken jag ännu minnes mig, såsom helt liten, sittande på en pall och med en käpp kärna smör i det hål, som var midt på pallen, tjenande till handtag. N:o 27. Folka-bordet, härvid satt tienstfolket och åt, drängarna suto på en träbänk, och om vintrarne Hallingarne, eller de från Halland kommande tröskmän, på en särskild bänk, men pigorna stodo. Tallrikarne voro af trä och drängarne hade ett långt bräde tillsamman i stället för tallrikar. Drängarnas skedar voro af horn, men pigornas och gossarnas af trä. Hvar och en nyttjade sin egen Knif, som togs ur fickan. Högtidsaftnarne hade de duk på bordet, då åto de vid samma tid som vi och sedan de ätit, gingo de i en procession rundt omkring Herrskapets bord, kysste en hvar på handen och tackade för maten. Sedan suto de åter en tid vid sitt bord, fingo pepparnötter, och lekte Nötter i Hanne, eller gissade huru många man hade i handen, till dess vi ätit och bön var gjord, då de togo afträde. Öfver Folka-bordet på väggen hängde en stor ljusplåt af mässing. Då detta bord var sammanslaget och stod vid väggen, var därunder nog mörkt, då kröp jag där under med en liten lampa och tyckte mig vara i en Eremit-koja, ett par gånger satt jag i denna ställning och skref dels små satirer, dels låfqväden öfver M:elle Wenster. N:o 28. Träbänkar, hvilka nyttjades under mål-

tiden vid folka-bordet. På dem suto äfven bönder, som kommo och hade något ärende. N:o 29. Herrskapets Matbord, öfver hvilket hängde en stor gammalmodig spegel. N:o 30. Klaveret. Före M:elle Wensters tid stod här ett skänkbord med upphöjda kanter, därpå stodo glas samt det stora Tennstopet med dricka och vid högtider det mindre stopet med öl. Den af oss, som sönderslog ett glas eller en tallrik, var ganska säker om stryck. En gång hände att ett glas, som jag skulle taga fram, föll ifrån mig, jag kastade emot med knäet, så att det flög upp i luften, jag sträfvade att få det fatt, men stötte emot, så att det flög åter upp i luften, såsom en boll och slutligen i golfvet. Föräldrarne voro närvarande, men Gubben lär inom sig roat sig åt detta mitt bemödande och bollkastning; ty det var den enda gång, då stryck ej vankade, när något sönderslogs. Sedan klaver kom i huset flyttades skänkbordet till kaklugnen. En tid stod klaveret i Förmaket på andra sidan Byrån. Då, särdeles när vi hade främmande, satt M:elle Wenster där och spelte och söng: Detta är min Lära, — Gråt inte Tirsis, — Du fågel där Du sitter, med flere den tidens sångstycken. Den Tirsis M:elle Wenster slutligen fick var klockaren Wankif i Christianstad. N:o 31. Ett Slagur med långt foder. Ofta härmade vi dess ljud då hon slog och sade: Storr—kling! Storr—kling!

N:o 32, 33. *Stora Förstugan*. På hvar sin sida om förstugudörrarne åt gården, som voro å deux battans, stodo 2:ne stora och snygga kistor, i hvilka förvarades Väfredskap, stora sammanrullade lärfts stycken m. m. På hvar sin sida om trappan voro träbänkar, hvilka kunde läggas ihop och fästas i väggen eller nedfällas och nyttjas till säten efter behag. Dessutom var vid trappan på Norra sidan flata stenar lagde på hvarannan till ett säte. På dessa säten och kistor satt man om sommaraftnarne och hvilade, i synnerhet efter promenad till Högestads Li (skog). Stundom satt man äfven här och drack The eller kallskål. N:o 33. Nedgången till källaren. Där vid och midt före köksdörren var uppgången till loftet (vinden), där spannmålen låg i stora högar. På loftstrappan ströddes sand, och därpå slipades knifvar och gafflar dagligen, hvilket någon af oss förrättade, då brådt var och främmande skulle komma.

N:o 34—37. *Köket.* N:o 34. Stora Hackbrädet, där kålen hackades. Där vid förstugu-dörren var ett fyrkantigt hål öfver dörren, hvarigenom frisk luft inkom, rök utgick, och hvarigenom Kattansikterna inhoppade, då de ej kunde komma genom dörren. N:o 35. Stora spisen. Här kunde äfven hända att någon af oss, då vi voro yngre, och då främmande voro för handen, stodo för hettan och vände en och annan stor kalkon eller kalfstek på stekspettet. N:o 36. En hög af huggen sten inrättad Rännsten, som hade sitt utlopp åt trögårdssidan. N:o 37. Köksbordet, så inrättadt inunder, att det kunde fällas ut och blifva en säng åt Pigorna, eller så kallad follbänk. Därvid var ett slags hylla, på hvilken öfverst stodo ler- och tenn-tallrikar samt tennfat och skålar. Nederst voro grytor, lerkar, pannjärn, halster m. m. På ena sidan om spisen närmast stugudörren var ett mindre hackbräde samt ett väggfast bräde, som utgjorde ett bord: på andra sidan vid rännstenen var ett mjölk-skåp, som äfven tjente till bord, därvid hängde rifjärn m. m.

N:o 38. *Spiskammaren* eller Skafferiet. Här voro många goda saker, och bland dem stod alltid en råttfälla. I fönstret var en liten spegel, i hvilken Mor speglade sig, då främmande var i stugan, innan hon gick in.

N:o 39, 40. *Salen.* Här åt man och dansade Trettonde dagen, då mycket främmande samlats, äfven tjente den till matsal, då Härads Prästerne samlades till Änke-kasse-möte, eller vid dylika högtidligare tillfällen. Då vanligt främmande var, åt man såsom vanligt i Stugan. Sedan min äldste bror Carl Ulrik i Malmö lärt att dansa, lärde han oss äfven, därjämte hade vi en tid en äldre kringfarande Dansmästare, som lärde oss menuett, långdans, (Angloise) och kontradanser (quadriller), därefter kunde väl hända, att äfven om sommaren, då några främmande kommo, som kunde dansa, dans tillställdes i Salen. Annars och förut viste man ej af dans, utom Julkalaset Trettonde dagen. N:o 39. Stället, där Klockaren i Söfvestad Borgström och en Musicus Voltersson stodo och och spelte violin vid Julkalasen. Redan då de började stämma, gladdes sig Mostrarne och hvar man, utom en af grannarne, Prosten

Grönqvist¹ från Öfraby, som med en ömkelig och afvundsjuk tonsade till min Far, som han viste hade önskat spara in sådane kalas: Högestad måtte vara ett stort Pastorat. Gubben blef ond och kom ut i köket till Mor och berättade med häftighet hvad Grönqvist sagt. Hon, som var upphofvet till allt nöje, inbillade Gubben, att flere af de främmande haft med sig vackra presenter af Socker och Kaffe m. m., bad honom ej bry sig om Grönqvists afvundsjuka, utan nu endast tänka på att roa de Främmande, då de sedan nog fingo tid att tala om saken. Grönqvist blef likväl nöjd, då han i menuetten fick se sin son Göran i hvar takt göra en Agrementskrumlor med armarne, liksom en fågel, som lyfter vingarne och vill flyga, men besinnar sig och släpper dem ned igen, då Fadren i glädjen och i tankarne stadd, gjorde med sina armar i koftanen efter samma tempo som sonen vid hvarje takt. N:o 40. Hörnskänkar. För öfrigt voro i salen blå bord och vackra Gyllenlädars stolar.

N:o 41. *Gröna Gästrummet* eller Långkammaren. Här inlogerades mindre bekanta främmande. Kyrko-Inspectoren Fundan² bodde alltid här, då här var kyrkoräkning. Prosten Riis med Hustru och barn inqvarterades här, då de besökte oss. Vid N:o 41 En modern sparlakans säng.

N:o 42. *Gula Gästrummet*. Här vid 42 var en gul sidentygs sparlakans säng med gult siden-täcke. Här lågo endast förnämare främmande och dem man måste hålla i vördning, i synnerhet Prosten Eberstein³ från Ystad. Salen och desse Gästrum voro annars jämt igenläste, utan när någon märkligare främmande var här. I salen var ingen kaklugn, utan den uppvärmdes af Gästrummen. Framför allt begagnades och uppfylltes desse rum af menniskor Trettonde dagen. Denna Julkalas-Period inträffade, då vi voro små och kunde föga deltaga i nöjet. Sedan vi blefvo större, var denna Period redan förbi. Vid Julkalasen voro utom Mostrarne från Ystad och

¹ Olaus Grönqvist, född 1722; kyrkoherde i Öfraby 1765; död 1785. S. CAWALLIN: anf. st. D. 4. S. 119.

² Isak Fundahn. S. CAWALLIN: anf. st. D. 3. Lund 1856. S. 181.

³ Johan Kristofer Eberstein, född 1719; pastor i Ystads St Maria församling 1774; död 1793. S. CAWALLIN: anf. st. D. 2. S. 325.

Grönqvistens från Öfraby, Pastor Julius¹ barn från Stora Herrestad, en Präst-Änka, Fru Qviding, från Ystad, hennes Dotter med spetsig näsa, som med sträckta fingrar höll i Kjolen och seglade spänd i Menuetten, dessutom Inspector Smitt från Herregården med unga Smitten, som var engagerad i Göta Hofrätt, han hade merendels alltid med sig 2:ne unga köpmän Friis och stads Fiskalen i Ystad Widell², en lustig sprätt, som alltid uträknade, att han hade någon att sörja; ty han tyckte att det var så skönt att hafva ett svart flor om armen, hvilken han höll i sidan och satte fram arm-bogen, för att visa det i en stor ros bundna floret, i andra handen tog han upp klockan, såg hvad den var, för att visa att han hade ett litet Guldur, och i den ställning satt han en parade och pratade fjäsk en lång stund. Pastor Holms³ från Söfvestad, Pastor Krutmejer⁴ från Stora Köpinge med dotter, Prästen Boman från Lilla Köpinge med styfdöttrar — Vollin umgingos äfven med oss tid efter annan, men voro sällan alla vid Julkalasen på en gång. Då Mostrarne jagade efter mig och ville bjuda upp mig till dans, tog jag min tillflykt till gröna Gästkammaren och gömde mig bak dörren, men en gång måste jag fram, då jag pustade och trampade verkligen igenom en Menuett, då Morbror satt och fägnade sig och sade: han bjuder dem en pust och går riktigt igenom saken. Annars hade Morbror flere lustiga öfningar med oss. Stundom stodo vi vid dörren såsom Carl XII:s Bussar på vakt med en trävärja i handen, sågo bistra ut, blåste upp oss samt emellanåt pustade och trampade i golfvet med ena foten. Stundom hade han mig fram att blåsa Hoboë, då jag på en träpinne gjorde många besynnerliga läten och därjämte med hufvud och händer sällsamme bedarrningar till allas stora förundran och nöje. Emellan dansen och soupéen anstältes flere Jular å rad fyrverkeri, hvilket sällskapet åkte ut att bese,

¹ Johan Kristofer Julius, född omkr. 1710; kyrkoherde i Stora Herrestad 1757; död 1783. S. CAWALLIN: anf. st. D. 2. S. 341.

² Anders Widell, född 1753; var stadsekreterare i Ystad 1789; död 1806. C. SJÖSTRÖM: anf. st. S. 348.

³ Hans Holm, född 1740; kyrkoherde i Söfvestad 1774; död 1784; gift med Simonia Malmgren. S. CAWALLIN: anf. st. D. 2. S. 346.

⁴ Lars Krutmeijer, f. 1730; kyrkoherde i Stora Köpinge 1772; död 1794. S. CAWALLIN: anf. st. D. 4. S. 112.

emedan det var ett stycke från byn. Dessa tillverkades i början af Morbror Hahne, sedan föranstaltades dylikt lysande nöje af en ung Cavaljer, Löjtnant Montell,¹ som Morbror några Jular hade med sig från Malmö och som blef mycket bekant i huset. När han sade: Hoppa Påga! (pojkar) så skrattade vi och hoppade alla rätt upp och ner. Men då man nu i slädorna skulle ut att se fyrverkeriet, ville Widell kуска för Moster Ulla, men Montell, som äfven tyckte mycket om henne, ville företrädesvis kуска för hennes släda och trängde ut Widell. Fru Qviding var den gången hemma; ty hon var rädd för vinter-kölden. Widell blef nu i harmen äfven hemma hos henne. Han stälde sig i gröna Gästrummet, där man kunde se åtminstone raketerne; ty fyrverkeriet afslogs ett godt stycke bakom trögården ned emot Allevads Mölla. Han öppnade fönstren, knäpte upp västen och fläktade sig ifrigt i ansiktet med näsduken. Fru Qviding började predika med sin högtidliga jämmerton för honom: Bevare oss Gud! han förkyler sig, Herr Widell! och tar lifvet af sig. Han svarade, att det var just det han åsyftade, att han var chikanerad, effronterad m. m. Han drack kallt vatten, och själfva den vackra snusdosan, som han ofta nyttjade, kunde ej trösta honom. Jag var hemma och hörde allt detta. Några Jular var jag likväl ute med och besåg Fyrverkeriet. En gång fick Morbror Hahne i sinnet att fara ifrån hela herrligheten och lämna Montell ensam vid Fyrverkeriets afbrännande, han fick då uti en hvit häst, den han satte sig på och red en mil ända till Ystad och gick sent på aftonen upp till Prosten Eberstein, som nu satt hemma gammal och kraslig. Gubben trodde att en stor olycka påstod, men märkte snart, att det var endast ett af Morbror Hahnes lustiga infall. Sedan kom han hem, helsade ifrån Gubben Eberstein; ty han ville, sade han, endast se till, huru Gubben befann sig och förnam nu, att han mådde väl.

N:o 43, 44. *Morbrors Farstu* med en dörr öfver den andra, men här var intet fönster. N:o 44 en liten kista, som stod vid dörren

¹ Sannolikt Jean Natanael Montell, född 1759, son af slutligen majoren vid fortifikationen och kommandanten i Malmö Per Johan Montell. Efter tjänstgöring som officer och kommandant, blef han tullförvaltare i Helsingfors och dog därstädes 1807. A. T. LÅSTBOM: *Svea och Götha Höfdinga-Minnen sedan 1720*. D. 2. Upsala 1843. S. 189, samt *Scenska ättartal*. Årg. 5. Stockholm 1889. S. 354.

till Morbrors kammare. Här var vår kyrka. Jag var Prästen och Gustaf satte jag till Klockare. Vid aftonböerna hade vi i en Psalm i Gamla Psalmboken hört de orden: Amen, Amen, till en god natt! Emedan vi då stundom voro ganska sömniga, hade dessa ord frapperat och fäst sig i minnet med ett särdeles behag. Således då vi mässade, gick det så till, att jag stod framför kistan och mässade (med ett långt ä) Amän, Amän! hvarpå Gustaf, som stod i klockarestolen, svarade å Församlingens vägnar: »*Till en god Natt!*» Klockarestolen var i vrån emellan kistan och väggen vid Morbrors kammardörr. Adolf var Församlingen och hörde på. Sedan steg jag upp på kistan, som nu var predikstol, och läste upp alla våra förskriffter, hvilka jag kunde utantill, och hvilka alla voro tagna ur Biblen och Psalmboken. Stundom författade jag särskildta små Predikningar, hvilka jag utan till deklamerade. En gång skulle Gustaf befordras från klockare till min Comminister, då han sjelf sammanskref en Profpredikan, den han höll för mig. Carl Ulrik, som ej var med i våra upptåg, utan ville alltid vara en stor och galant Herre, kom en gång in under vår predikan, vrängde efter och begabbade oss. Hela Församlingen samt med Präst och klockare rusade då ut ur kyrkan efter honom, såsom en *Varger i Veum*, hvilken begått helgedoms rån, och kastade sten efter honom, då han, för att ej blifva stenad, tog sin tillflykt till N:o 52, där han läste sig inne. Äfven som handel bedrefs och månglarebodas funnos i det sednare Jerusalems Tempel. Ja äfvensom små bodar och klädstånd finnas invid murarne af Nicolai och Jacobi kyrkor i Stockholm; så hade vi i samma vår kyrka äfven vår Marknadsplats. Jag påfann, för att öka Commun-kassan att vi skulle ihopsy små böcker och måla dem utan på, samt hopklistra små Pappers askar m. m. Här med höllo vi marknad i Morbrors Farstu. Här kommo Pigorna och köpte askar, skrifböcker, gamla knappar och små Ritningar för ett par runstycken eller högst ett par styfver, men i synnerhet gjorde Mor oss god marknad; ty hon betalte väl och köpte för 8 à 16 styfver.

N:o 45—48. *Morbrors Kammare*. Gålfvet var af mursten. N:o 45 en spis, betäckt med 2:ne målade trädörrar. N:o 46 kaklugnen, kring hvilken man stod och pratade en stund innan man lade sig.

N:o 47. Morbror Hahnes Säng. N:o 48 en säng där de af oss lågo, som hunnit blifva Studenter. Således Avancerade man från Barn i Barnkammaren och Fars kammare, såsom skolpilt till Sylvans kammare, och såsom Student till Morbrors kammare. Då Morbror var hemma, bodde han alltid i sin kammare, och då Montell var med, låg han i samma säng. Annars lågo åtskilliga kommande och farande här, såsom Prosten Ebersteins Comministrar, Hendriksson¹ och Andersson. Äfven den förutnämnde Voltersson, som var Orgel-byggare, spelte flere instrument och kunde göra det instrumentet Hummel, som speltes med en spetsad och en tvärskuren penna. Han gjorde en dylik till oss. Mamsell Wenster kunde äfven spela därpå, och vi lärde det snart. Voltersson var äfven en god Jägare, hade alltid en dresserad jagthund med sig, och gick på jagt med Sylvan och med klockaren Johansson, och de sköto villänder samt någon gång en hare åt oss. Bland Musikälskare var äfven Morbror Hahne utmärkt. Han spelte violin med en ganska god ton och smak, han blåste äfven någon tid Trumpet. Desslikes spelte han någon tid ett slags instrument, som jag sedan hvarken sett eller hört. Det var en harpa, som varit Morfars, den hade en stor Resonance botten, hade ett stort tomt rum inuti, med strängar på båda sidor af mäsing och stål. Den hade en ganska ljuftig och högtidlig ton. Morbror spelte alldrig därpå, utan då han var ensam, så att man skulle utanföre smyga sig till att höra det. Det lär varit en sådan Harpa i större format, som omtalas i Herrauds och Bosa Saga, på hvilken man spelte så att bord och stolar dansade, och uti hvars mage en Prinsessa under dansen sjelfva bröllops aftonen tog sin plats, då hon blef bortförd af en annan älskare. Morbror Stenhoff² var äfven Musikälskare, han var Mostrarnas bror, men var sällan i Skåne. Han var Officer vid Fortificationen och vistades mycket i Stockholm, också var han en ganska hyggelig, glad och smakfull de skönas älskling. Äfven som alla, hvilka den tiden kommo från Stockholm,

¹ Samuel Paul Henriksson, stadskommisiter i Ystad 1796; död 1800. S. CAWALLIN: anf. st. D. 2. S. 329.

² Nils Stenhoff, född 1751; död som löjtnant vid fortifikationen i Finland. S. CAWALLIN: anf. st. D. 5. S. 13.

talte han mycket och med förtjusning om den af Gustaf III inrättade stora Opera, om Karstens, Stenborgs, Fru Möllers och M:elle Stadings röster, om Möllers Violin, om Casaglis, Frossars och M:elle Hjortsbergs (sedermera Fru Körssner) dans, om Gustaf Vasa och Iphigenie m. m. Men Morbror Stenhoff spelte därjämte mycket väl violin och söng flere stycken af desse Operor, i synnerhet af Zemir och Azor. En sjukdom, den han ådragit sig, tog omsider sin plats i ena armen, hvilken måste afsågas. Därefter höll han sig merendels i sängen, läste vitterhets arbeten jämte Gudliga böcker och dog kårt efter i Göteborg. Jag hörde således tidigt god Musik, njöt den med full känsla, hvilken lifvade hoppet och tankespelen öfver framtiden. Sålunda blef äfven jag Musikälskare, och mina barn efter mig.

N:o 49. *Väfkammaren*. Här stod merendels en väf uppsatt. Den huggna veden förvarades äfven här, en säng fanns äfven. Stundom suto Skomakare här och sydde och lågo här. Ibland var dessutom en bättre väf i Stugan till höger inom förstugudörren.

N:o 50. *Packhuset*, eller *Visthuset*. Här stod vid N:o 50 en stor Mjöl Binn eller Lår, som intog hela den ena sidan, här stodo tunnor med saltadt kött och sill, och i taket hängde fläsk och korfvar.

N:o 51. *Det stora trädet*, som den lille lustige bond-skräddaren Måns Hansson uppryckte med rötterna på det sätt, att han, såsom gammal sjöman, lätteligen uppklattrade i trädets öfversta topp, där han fastgjorde ett starkt rep, sedan gick han ned, och ett stycke ifrån trädet, där man drog med kraft i repet, då trädet lade sig och hof sig upp med rötterna. I anledning häraf och i anledning af hans berättelser om den stora Sjöormen samt åtskilligt Trollskap, som han sett på sina Sjöresor, uppgjorde Morbror hans stora ryktbarhet såsom Trollkämpe med ofantliga vapen och verktyg. Morbror tillade honom ett gammalt namn ur Sagobrottet om Brävalla slaget, nämligen Köping kämpe, så att hans fullständiga namn blef *Måns Hansson Köping kämpe*. Det blef sedan nästan ett allmänt tal, att han bodde i Berget Romeleklint i Skåne, hvarest han uträttade flere storverk. Af hans tanpetare stöptes flere kanoner.

Hans Spatserkäpp transporterades med 20 par oxar, och däraf blef de stora Trä-block och Pelare, omkring hvilka väderqvarnarna röra sig, då de skola vridas omkring efter vinden, m. m. Morbror Hahne älskade mycket de gamla Isländska kämpe Sagor. De anskaffades till en del af den i byn boende så kallade Jonas Murare, som lärt sig murareprofessionen och var tillika Byns Spelman, och som vissa tider vandrade omkring i orterna för att låna gamla Sagor. Stundom om vinteraftnarne läste Morbror högt för oss alla i dessa sagor. Vissa Favorit stycken och gamla värsar därur kunde han utantill. Dessa lärde äfven jag, och var detta upphofvet till mitt anlag för Nordens Antiquitets studium, hvilket sedan genom min bekantskap med Öfverintendenten Tham¹ fullständigt utvecklades. Så danas vi och våra öden genom intryck från Barndomen och ungdomen. — Utom Måns Hanssons träd, som fick en yngre efterträdare, voro vid dessa gärdesgårdar flere trån. Platsen häremellan var ej stenlagd, hvarföre, då det rägnade, midt uti denna fyrkant var där en rund vattensamling.

N:o 52. *Huset Les Commodités.* Här ansågo vi för en Gymnastisk öfning att löpa fram och tillbaka på bräderna. Vi hade en tid alltid med oss en afbruten, mörkbrun och knölig spatserkäpp, på hvars öfre del var en krycka med ett människo ansikte. Denna kallade jag knagga-käppen. Den hade jag en gång med mig hit. Under bräderna var en något upphöjd, flat och ganska ren sten. Jag påfann att vi skulle hoppa ned och ställa oss på den, och sedan krypa ut på den utanföre varande åkren. Detta verkställes, men jag glömde knagga-käppen, och glömde att taga kroken af dörren. Vi gingo därefter på fria fältet en stund, kommo sedan in genom Tofta-Porten och gingo i Fars kammare att läsa. Emedlertid slapp ingen in på det igenlästa stället. Man väntade länge att någon skulle komma ut. Slutligen lät Mor en piga gå och se i fönstret, om någon främmande, som man ej blifvit varse, gått dit, eller om någon satt där och såf. Då hon sade, att där syntes ingen människa, gick Mor själf och såg, och då hon blef varse knagga-

¹ Per Tham, född 1737; öfverintendent 1809; död på Dagsnäs 1820. H. HOFBERG: *Svenskt biografiskt handlexikon.* Stockholm 1876.

käppen, märkte hon straxt huru det tillgått. Således då jag ansågs för upphofvet till alla upptåg, måste karbasen ner och jag fick mycken stryk. — — —

N:o 53. *Hönshuset*. Häremellan och stora förstugutrappan samlades hönsen dagligen, då pigan strödde korn eller hafre till dem och ropade Putte! Putte!

N:o 54. *Bihagen*, där omkring var Bihagagärdet, eller stängslet af ene-qvistar sammanflätadt. Utan före 2:ne Enruskor, som bien skulle sätta sig uti, då de svärmade, det gjorde de väl äfven, men stundom satte de sig i kastanjeträden, stundom flögo de öfver taket i trögården, och stundom rymde de till Högestadsli. Min Far anfäktade dem med bimössa om hufvudet och vantar på händerna, men de stucko lika väl. Jag studerade då Linnei Bi-bok¹, stod ofta inpå dem och observerade deras hushållning, hvarefter jag skötte dem med ohölgt ansikte och tog dem med bara händerna, ej allenast då jag stockade svärmarne, utan äfven då jag tog honing ifrån dem, och allt sedan har jag varit Bi-älskare, och Bi-skötare.

N:o 55. *Våra Dockors grafvar*. Här begrofs Fontenberg, som var en trä-soldat, köpt på Ystads Marknad, men nu försliten och med afbruten värja, således död. Här låg äfven Benjamin, som var ett gammalt rockhufvud, på hvilket tappen var afbruten. Detta ansågo vi länge för en lefvande person. Stundom vid måltider, till och med på främmande ställen, hade vi den under rocken och stucko litet mat till den.

N:o 56. Ett ställe, som ej var stenlagdt. Där hade man vid gårdens byggnad velat gräfva en brunn, men man fann ej rätta vattenådran. En dag någre månader, förr än jag blef född, stod Mor nära vid denna brunn och såg huru man arbetade. Någon kom i stora Porten, då Mor gick några steg åt den sidan, för att se hvem det var, då i samma ögonblick det ställe, på hvilket hon stått, nedrasade i djupet och åtföljdes af en stor del af den jord, som var uppgräfven. Hade hon dröjt på stället ännu

¹ S. LINNÆUS: *Kort, men Tillförlitelig Bij-Skjötsel*. Wexjö 1768.

en minut, så hade vi båda blifvit begrafne. Jag hörde ofta min Far, med låf till Försynen, omtala denna händelse och jag förvarar ännu ett bref till Moster Stina, som då drack brunn i Ramlösa, hvaruti den äfven omtalas. Detta skulle jag kunna räkna för min Första Lifsfara. Ej många år efter var jag döden på det allra närmaste just på samma ställe på gården. Vi skulle såsom barn ympas koppor,¹ då det ordinerades att vi skulle dagligen hafva motion. Min Far hade en ganska trogen och stadig ridhäst. Min äldste Bror red först på den, och jag gaf noga akt på att ingen ledde hästen eller höll i betslet. Sedan skulle jag rida, men då mina små ben ej räckte ned i stigbyglarne, infördes fötterna i stigbyglereppmarne. Jag, som såg att Far ville leda hästen, bad att jag, lika som Carl Ulrik, fick sjelf hålla i betslet och ensam styra. Gubben lät slutligen af mina och mina Bröders böner öfvertala sig och släppte betslet. Så snart hästen, som stod nära Fars Förstuga märkte att husbonden ej höll i betslet, ville han alls inte gå, min Far smällde då med sin näsduk till hästens länd, då han började trafva, jag ovan vid detta stötande och rädd att falla, skrek då, hästen häraf skrämnd började en volt kring gården i galopp, jag föll straxt af, blef hängande med ena foten i stigbyglereppen, då hästen med hästskorna på framfötterna under loppet träffade mig 2:ne slag i hjessan till hufvudskålen, hvarefter 2:ne runda ställen i hufvudet ännu synas, på hvilka allt sedan ej hår vuxit, dessutom slog hästen af mig högra ögonlocket, hvarefter ärret först i senare tider bortvuxit. Man tog mig upp såsom död, blodig och så svullen, att man ej kunde se om jag hade ögat qvar eller ej, utan fruntimren sökte det på gården. Min Far blef en stund af häpenhet liksom sanslös. Han ville genast sprungit till och tagit fatt hästen, men han kunde ej, det var liksom något hållit honom qvar. I det stället tog han kyrkonycklarne, vandrade upp i kyrkan, gick där fram och åter och gret. Genom hans förböner och genom de åtgärder, som vidtogos af den Tyske utmärkt snälla Doctoren och

¹ Smittkoppypning företogs i Sverige första gången 1757. Först på 1790-talet upptäcktes, såsom bekant, kokoppypningen eller vaccinen.

Chirurgen Ejsner¹, som genast från Ystad hämtades, blef jag ej allenast vid lif, utan äfven snart nog botad, såren i hufvudet läktes, ögonlocket växte åter ihop, och koppypmpningens verkan hindrades ej, utan hade jag därunder lika så goda och riktiga koppor, som de öfrige. Tredje och Fjerde gången jag var i Lifsfara var vid tillfällen, då tjurar, med hvilka jag retades, voro nära att genombära mig, hvarom mera i det följande. För Femte och sista gången var jag i lifsnöd vid mognare år, då jag var Magister och Docens i Historien. Jag hade varit i Tyskland och med min Bror Gustaf vandrat till fots genom Pommern, Meklenburg och Brandenburg, ville således äfven se vårt närbelägna Köpenhamn för att jämföra det med Berlin. Från Köpenhamn till Landskrona skulle jag nu med några Magistrar från Lund och några köpmän segla på öppen båt, men då köpmännen hade kontrabands varor, måste vi först till natten gifva oss ut. Sällskapet drack och rustade, utom en tystlåten Präst den de andre begabbade, båtsmännen voro fulla, vid mörka midnattstiden kom en gräselig storm med regn och åska. Våra rustande gossar började nu att tystna och sedan jämra sig och läsa böner, man såg ej annat än döden för ögonen, jag låg tyst, en suck åt höjden, och jag kände innerligen, att i alla händelser ville Försynen mig allt godt, men intet ondt, och tänkte: jag har nu sett något af verlden, är det bestämt att jag skall här gå i hafsbottnen, Välan! jag är nöjd, Min Mor och syskon sörja mig några ögonblick, men snart är jag glömd på jorden, och jag skall lära känna odödlighetens boningar. Båten kastades på sidan, hafvet inkom till oss och himlens regn nedstörtade öfver oss. Vi trodde oss redan vara förlorade, men den Präst, som sutit så tyst, hade från Barndomen vid Marstrand legat på sjön och kände i grund sjöväsendet, han såg att sjöfolket voro rusiga, tog befälet ifrån styrmannen, skar af linorna, bärgade seglen, fick båten upp igen, pumpade ur vattnet och räddade oss. Blixten lyste oss stundom så att vi genomblötte nogsamt sågo vår belägenhet. Men det var endast en snart

¹ Johan David Eijsener, skicklig kirurg och befördrare af koppypmpningen, dog i Ystad 1776. J. F. SACKLÉN: *Sveriges läkarehistoria*. Afd. 2. Senare häftet. Nyköping 1824. S. 365.

öfvergående Orkan, och vid morgonen kommo vi i vackert väder och solsken till Landskrona. Gustaf och jag gingo sedan till fots till Lund.

N:o 57. *Brunnen*, som hade en Öfverbyggnad med en trissa, så att med stora tåg 2:ne ämbar ömsom drogos upp och ned. Då spåkärningen lät hissa sig ned i brunnen med en silfverpenning för hvardera af oss, och sedan man åter fått upp henne, såg hon på penningarne och sade, att Carl Ulrik skulle eftersträfva att blifva förnäm, att jag skulle blifva något, som väl var godt och berömligt, men så underligt, att hon ej viste något ord att benämna det med, och hade alldrig hört talas om något sådant. Gustaf sade hon skulle blifva Präst, men Adolf skulle blifva den rikaste af oss. Allt har inträffat. Vid Brunnen stod en ho, uti hvilken fåren och stundom äfven hästarne vattnades, annars släpptes hästarne lösa att löpa, skubba hvarannan och vältra sig på gården, hvarefter de kördes till Korran (en damm i byn) att dricka. Om vintrarne plägade unge Smittens betjent gå på skridskor på Korran, görande många konster, hvaröfver hela byn föll i förundran. Sylvan kunde äfven gå på skridskor, men han gjorde det ej offentligen.

N:o 58. *En hundbod*, i pyramidform, som stod på en rund stock, kring hvilken den kunde vridas. Här stod Mante bunden, som var hvitfläckig.

N:o 59. *En dylik bod* åt Spadde, som var svart. Hvarje hund hade en liten ho, däruti han fick mat och vatten.

N:o 60. De år då man fick mera säd än husen kunde rymma, formades här en *Hafre-Hes*, det är en uppkastad stack, stor som en byggnad. Stundom uppstaplades den aftröskade halmen här, men vår och sommar var här ren plats.

N:o 61. Tvänne stora och sköna *kastanje-träd* utanföre stora förstugu dörren. Uti dem surrade Ållonborrarne om Sommaraftnarne. Uti dem togo kattorna sin tillflykt, när någon hund var efter dem, eller när de utpiskades ur köket och förstugan. Upp i dem klängde äfven vi stundom, men denna Gymnastik bidrog till klädernas och särdeles till byxornas undergång. Jag hade på den ena grenen i södra trädet ett beqvämt ställe, där jag stundom satt och läste Virgili Latinska Värser.

N:o 62. *Logålf*, där säden förvarades.

N:o 63. *Loge*, där Hallingarne om vintren tröskade säden. Hela byggnaden kallades Lolängen. Sedan Carl och jag sett den stora Lindansaren Spinacouta, spände vi på Öfversta Logen upp en lina emellan bjelkarne. Jag, som var mäst orädd, hann så långt, att jag kunde hoppa och göra Changemens med fötterna samt studsa ner och sitta på linan och med det samma hoppa upp igen. Det sista hade jag likväl alldrig kunnat lära, om jag ej händelsevis kommit att höra, huru Spinacouta för en samling Herrar förklarade, att människokroppens jämnvigt ej allenast berodde af öfning, utan äfven af Reglor, stundom nog enkla, då han till exempel anförde den lilla rörelse man med ena benet borde göra, för att sittande på linan komma upp igen stående på en gifven punkt. Stundom då vi promenerade och kommo till en grind, vandrade och hoppade jag öfverst på grinden såsom på en lina.

N:o 64. *Svinhus*, 65 *Grisarnes Rum*, 66 *Fälada*, eller Fähus.

N:o 67. *Stora Porten*. Där utanföre var en förgård, med en götselhög på hvardera sidan, och i vrån ett skjul, där plogar m. m. förvarades. Ifrån förgården, som var omgifven af gärdesgård af sten, kom man genom vackra dubbla grindar på gatan. Där midt före på andra sidan gatan voro de resliga stora och vackra af stora gråstenar murade byggnader, som hörde till Herregårdens förgård, eller Ladugård.¹ Grefve Pipers Herrskap vistades alldrig sjelf på gården, utan hafva endast där residerande rika och mäktiga Inspectorer. Gatan gick sedan dels åt Norr till Högestads Li, till Baldringe och Söfdeborg, dels åt väster till Söfvestad och Krageholm.

N:o 68. *Stall*. Här hade vi äfven en liten Ölänninghäst. Det var mycket vanligt att unga Herrar hade dylika att rida på. Carl ville väl ensam tillägna sig den, men jag påstod, att det var äfven min; ty Far sade ej Mitt Barn! utan han sade: ja Mina Barn! efter Göran Grönqvist har en Ölänning, får jag väl köpa en åt er. Detta lilla kreatur lopp fortare än någon stor häst, och då vår Ölänning alltid om Somrarne hade tillåtelse att gå med Herregårds hästarne

¹ Högestads säteri, hvarunder det mesta af socknen hörer. Jämför M. HÖJER: *Konungariket Sverige*. D. 2: 1. Stockholm 1881. S. 750.

i den stora beteshagen, lopp den alltid före de store hästar och anförde dem, och slog bakut om någon af dem ville försöka att komma jämte sig. Af Stallet kallades hela byggnaden Stalllängan.

N:o 69. *Fårhus*. Här stod midt uti en åfvan till utgröpt träblock med någon smörja uti, som Fåren såsom en Medicin skulle slicka på. Stundom gjordes ett särskildt stängsel för lammen. Uti denna Stalllänga i de luckor eller små dörrar, som voro ut åt förgården stod Carl och sköt sparf, hvilket i anseende till halmtaken kunde vara farligt; men en gång företog han sig att gå upp på en af Herregårdens bakgårdar och skjuta de små fåglar, hvilka där i myckenhet samlades att söka säd, som kunde vara spild, — men då kom Inspector Smitt, stor och tjock, alldeles uppretad af vrede, höll väsende, tog bössan ifrån honom och slog den i stenarne. Sedan sågo de länge snedt på hvarannan.

N:o 70. *Torfhus*, här uppstaplade Bönderne ved, då de skogade (körde hem ved) åt oss från Baldringe skog, hvarefter om aftonen vankade Skoggille, då de i stugan fingo Qvällsmat (aftonmåltid) samt öl och tobak. Där var då ett grufligt sorl och en tjock dimma af rök. Följande morgon skurades stugan. Sedan torfven var skuren i torfmåsen, körde Bönderna äfven hem den och uppstaplade den innerst i Torfhuset. Här uppe öfverst på torfven i mörkret trodde vi, att residenset var för ett spöke, det jag kallade Tocken Nocken Galna Mätta, och föreställte såsom krokryggig och mycket lutande, alldeles såsom då man med ändarna hopböjer en svart trasa.

N:o 71. *Hugghuset*, här arbetade drängarne, då de gjorde vagnar, åkerredskap, träskor m. m.

N:o 72. *Drängkammararen*, här hade drängarne sina kistor och lågo här i kölden. Till Drängarne hörde: Heldrängen, som hade hela ansvaret för kreatur, åkerbruk och åkerredskap, hade därför betydligt mera lön, han emottog om aftnarna order för följande dagen: Halfdrängen, den förres yngre medhjelpare: vidare en å 2 pojkar, och om vintrarne Hallingarne, som tröskade.

N:o 73. *Vagnsporten* (Vagnslider). Här stodo Karetten (Täckvagnen) och Phaëtonen, som var öppen, men båda fyrsittsiga, Post-

vagnen med en stol före och en bak, utom kusksätet, så att 2 personer, utom kusken här rymdes. På alla vagnar var kusksätet denna tiden inrättadt såsom ett skrin eller en koffert. Bland Slädorna var en med öppna och glesa spjälkar vid sidorna. Den kallade vi gåsa stien.

N:o 74. *Rullekammaren* (Mangelboden). Här stod Rullen (Mangelen), här voro pigornas kistor. Här i kölden låg äfven ensam i all frihet stupigan (huspigan); ty i köket lågo endast kökspigan och Brygghuspigan, men där var icke heller kaklugn.

N:o 75. *Brygghuset*, hvaraf hela byggnaden kallades Brygghus Längan. Här förrättades brygg, bak och Mältgöring. Här på vinden vid gafeln hade vi ett Dufveslag med många dufvor. Stundom hade Sylvan äfven ett par i sin kammare; ty det roade honom att höra Durken (duf-hannen) kuttra om kärlek till sin syster och Maka.

N:o 76. *Tofta Porten*, så kallad emedan därvid var Toften det är den närmast gården belägna åker, merendels alltid den fetaste och bäst götslade jord. I vrån utom Tofta porten begrofv vi våra fåglar, när de dogo. Då söngo vi och jag kastade jord på dem, — men då Far i sin hvita Svanbojströja kom hastigt ut och ville se hvad som påstod, tog hela Lik-processionen flykten bakom Haga gäret (trägårdens stengårdsgård, som var betäckt med törne åfvanpå). Här utom Toftaporten var det, som Morbror, eller Sylvan, eller en Skräddare Löfberg, den Morbror kallade Surdegen, jag minnes ej hvilkendera, då han en afton kom hem ifrån Ystad, och varit jämt följd af en stor svart Troll-Sugga, föll i kull då han steg af hästen. So-ansiktet kom då och gapade öfver hans anlete, så att han såg ej annat än döden för ögonen, men Måns Hansson kom ut, och So-ansiktet måste taga till flykten. — Min Mor, som hade en lång, hygglig och stark Man, ville stundom i de äldre tider skryta med hans dugtighet. Däraf kom den Saga bland oss, att då Far en gång blef ond på en bond-dräng, förmodligen en Halfkarl, tog han honom med ena handen i nacken och med den andra i benet och kastade honom öfver Tofta Porten, som var vid 5 alnar hög.

Då man kom från vägen, N:o 91, ridande eller åkande i postvagn etc. tog man vägen genom Tofta porten, men från Byens

gator och alltid då man hade Täckvagn, kom man genom Stora Porten. Någon gång hände, att till och med Grefve Pipers Herrskap i stora familie vagnen med Spann (3 par hästar) besökte oss, och gården var nog rymlig, om äfven flere dylika hade kommit.

N:o 77, ingången till *Nya Trägården*, som tillslöts med tvänne Staket-Portar.

N:o 78 en Blomster Parterr den Carl Ulrik i synnerhet vårdade och skötte. Där långs åt väggen var Espalier med Vinrankor. Ett och annat år kunde det hända, att vi fingo några mogna vindrufror.

N:o 79. Stora lusthuset med gräsbänkar (af grästorf), omgifne af bärbuskar och körsbärsträn.

N:o 80. Lilla Lusthuset.

N:o 81. Stället, där jag låg, vid och under buskarne, dels att göra bön, dels att skriva små afhandlingar på Latin eller Svenska, samt små värser om Vårens Ljuflighet.

N:o 82. En liten Plantering, som var gjord för att roa min Syster Helena. Den kallades Helenas Trägård, och Adolf fick 8 styfver om året för det han skulle sköta den.

N:o 83. En liten brygga öfver allt hvad som kom rinnande ifrån köket i en liten Reservoir, som då den tömdes, var ganska nyttig för Toften. Alla qvarter i Trägården voro omgifna af bärbuskar. Utom de öfversta som närmast stora medlersta gången hade laven del och blomster.

N:o 84. Stora flata stenar, lagde till ett säte utan före gamla Trägården. Här satt stundom Moster Lotta med oss i månskenet, söng för oss och talte om det sköna och höga i Naturen. — — —

Stundom vandrade vi under samma betraktelser utåt den med träd prydda vägen. Moster Lotta (Prostinnan Rönbeck) var oftare och flere dagar å rad hos oss vid våra allt mera tilltagande år, och hennes närvaro var en vinst för själen, hjertat, och den goda smaken. Moster Helena (Prostinnan Andersson) hade vi mera tillfälle att råka och roa oss med i våra yngre år. Hon satt vid dörrarna och skulle taga fatt oss, vi lupo igenom, då vi skrattade och rustade med henne af alla krafter. De små Mostrarna, eller Ulla (Fru Billing) och

Jacobina (Biskoppinnan Eberstein) voro de yngste: Också minnes jag dem, då de sjelfve nyss kommit från Barnkammaren, och suto och berättade oss om Tuppen, som satt i skogen och hade fått nötskal i halsen, med flere små Historier.

N:o 85. Ingången till *Gamla Trägården*. Den hade i forntiden varit den enda och rätta Trägård, då den dåliga Karakters bygnaden stod där Brygghuslängan nu är.

N:o 86. En liten Gräsbänk att sitta på.

N:o 87. Mitt bede-ställe i Gamla Trägården.

N:o 88. Drifbänkar för Kålplantor. Där ville äfven Carl Ulrik uppdraga Meloner. De ville ej mogna, då värmde han lerkrukor, stoppade melonerna däruti, lade små kalla stenar under dem, att de ej skulle brännas, och ett år hände verkligen, att han fick en Melon ätbar på det sätt. Här voro endast Körsbärsträn och bärbuskar.

N:o 89. Det Träd, i hvilket stundom en Gunga var upphängd. Här var det jag blef fast med öfverrocken i Gungan, då jag hoppade ner och Bys-Tjuren kom efter mig, med hvilken jag så ofta retats. Nu ville han taga hämd och vrålade förfärligt, jag väntade hvart ögonblick att han, som var bakom mig, skulle med en stöt förbråka rygg och refben, — men till all lycka fann Tjuren gungan och mig med rocken öfver hufvudet tillsamman utgöra en så besynnerlig figur och ett så oväntadt djefvulskap, att det ej var värdt därmed befatta sig, hvarföre han vände om för en stund, och lämnade mig tid att komma lös, då det lyckades mig att komma genom Tofta Porten, förr än Tjuren hann upp mig, hvarefter Hyren (Byns Fäherde) kom och körde honom bort.

N:o 90. *Toften*, där Fruntimren merendels hade sin Hör (Lin) växande. — — — — —

Denna Toft var, sedan fältet blef fritt och afhöstadt, vår exercerplats. Här redo vi på käpp med Husar mössor och Taskor af måladt papper, samt pistoler och sablar af trä. Då jag kommenderade gefyr och salvor gäfvos, kastade vi sand och stenar, då Byns barn och ungdom, som bevistade Lustlägret, och mot hvilka vi gjorde mine af att rida choc i full carrier skreko, sprungo,

men därjämte skrattade och fägnade sig öfver Prästa-Påganas militiska färdighet.

N:o 91. Gropad och med Pilträäd prydd väg, som $\frac{1}{2}$ fjerdinga väg ned emot Allevads Bro råkade Landsvägen, hvilken gick dels åt söder genom stora Herrestad till Ystad, dels åt Norr till Christianstad samt uppföre åt Vexjö, Stockholm etc.

N:o 92. Grinden, hvarigenom man kommer till kyrkan, som ligger nära därvid i Söder. —

N:o 93. Vägen, som följer gamla Trägårds gårdet, hvarefter den kröker sig åt Norr och går emellan Herregården och Prästgården samt delar sig därpå efter Byns Norra och Västra gator. I Norr går gatan emellan Herregårds muren och Korran, hvarvid var Innams Hagen, eller en med sten instängd plats, där kreatur, som voro lössläppte och gripne i åkrar eller på andra obehöriga ställen, insläpptes och stodo i arrest, till dess ägaren med penningar, med öl eller Bränvin löste dem ut. Litet längre i Norr voro Samlings stenarne, där Bymännen, då det blåstes i hornet, samlades till öfverläggningar. Detta var Byns Stor-Ting, men det föreföll merendels hvarje vecka. Det var vid ett sådant tillfälle vi passade på att sälja Tobak åt Gubbarne, som vi samlat ur Fars halfrökta pipor. På Norre gatan bodde den glade, qvicke och löjlige fyllhunden Ola Persson med sin vackra hustru, där bodde i ett litet hus Sömmer-skän, en Enka, som i all sin lifstid gick med svart koft och kjortel samt svart Binnmössa. Hon sydde allt linne, som behöfdes på Herregården. Nederst vid Vånga leet (grinden vid gårdet) bodde klockaren. På Norra gatan bodde Måns Murare, och vid Vånga leet, på ena sidan Nils Knutsson, en slug bonde, som var Frälse Länsman, eller Inspektorens närmaste man vid uppsikten öfver de andre. Han var en snäll jägare, skaffade oss en och annan hare, och stal sig någon gång till att skaffa oss en hjort ifrån Baldringe skog. På andra sidan bodde Anders Jonsson, som höll krog. Han hade i Skraggens tid varit Arrendator af Prästgården, och hans son var Prosten Andersson¹ vid Kloster kyrkan i Ystad. Gubben reste hvar

¹ Olof Andersson, född 1746; kyrkoherde i St Petri församling i Ystad 1784; död 1806. S. CAWALLIN: anf. st. D. 2. S. 337.

vecka till Ystad att köpa Bränvin och Tobak, då han alltid kom in att taga ärender från Prästgården. Vi trodde därför en tid, att det var ett Ämbete att vara en Anders Jons och ständigt resa till staden och uträtta allas ärender. — — — — —

N:o 94. En stenlagd väg från stora Herregårds Porten till kyrkan.

N:o 95. *Kyrkogårds Portarne* med genombrutit arbete och gulmålade.

N:o 96. *Kyrkogården* med trån planterade kring muren.

N:o 97. *Vapenhuset*, eller förhuset till kyrkan. Här stod likbåren. Här var äfven en uppgång till en vind, hvarifrån man kunde komma till det mörka rum, som var emellan kyrkohvalfvet och taket, där spöket Kyrkogrimmen¹ bodde, hvilken bönderna här sade vara i form af en vädur. I Vapenhuset stodo de som kommo till kyrkan sedan predikan redan börjat. Morbror Hahne stod ofta här under Gudstjensten, vi äfven någon gång. Men en gång när Morbror och Carl stodo där, började Nådårspredikanten Klerck² predika om, huru de ville stänga döden ute med grafvar, vallar, mörsare och kanoner, men tillade han, Ryttaren på den Blacka Hästen kommer lika väl och hoppar igenom fönstren.

N:o 98. *Altaret*. Under grafstenen närmast altaret hvilar min Fars aska. Min Mor är begravnen i Lund på Kloster kyrkogården i Nordväst, ej långt ifrån ingången till kyrkan. Frid vare öfver deras stoft, Välsignelse öfver deras åminnelse! Bakom altaret hade klockaren öfver allt dels skrifvit, dels inskurit: Hans Johansson, Cantor Loci.

N:o 99. *Präststolen*, som var lik en griljerad Loge. Här satt Far, ofta äfven vi. Merendels stod eller spatserade prästen bakom altaret, då Psalmerne söngos, och han ej var för altaret eller på Predikstolen.

¹ Då en kyrka i gamla dagar uppfördes, begrofs enligt folktron ett lefvande djur på kyrktoften för att skydda helgedomen mot onda andar. Gångångaren af ett sådant djur kallas *kyrkogrime* och visar sig i det begravda djurets skepnad.

² Tvänne präster med namnet Klerck tjänstgjorde vid denna tid inom Lunds stift: den ene, Nils Klerck, dog obefordrad 1800; den andre, Echard Johansson Klerck, blef kyrkoherde i Löfvestad 1797 och dog 1831. S. CAWALLIN: anf. st. D. 5. S. 452; D. 3. S. 123.

N:o 100. *Dopfont.*

N:o 101. *Klockare stolen*, därvid var en murad bänk, på hvilken vi suto, då vi voro mindre och då Far sjelf satt i Präststolen, men då vi suto i Präststolen och Far predikade, hade jag min lilla bläckflaska med mig och annoterade predikans hufvudsakliga innehåll. Men då Fars siste adjunkt Hollenius¹ predikade, hade vi hans lilla Postilla med oss, och följde honom ord från ord. Högtidsdagar offrade Församlingen, då först Männen sedan qvinnorna, så drängarne och sist pigorna gingo alla i en rad till vänster bakom altaret, då de framkommo till högra sidan lade de offret till Prästen, sedan gingo de till klockarestolen och lade i klockarens låda några styfver.

N:o 102. *Predikstolen.*

N:o 103. *Fruntimmers bänkarne.* Den öfverste tillhörde Herrgården, men då Herrskapet alldrig bodde i Byn, suto Prästgårdens Fruntimmer där. Här satt Moster Lotta, när Klerk predikade om Fariseen och Publikanen och kallade Fariseen Pjesberg, hon kunde då ej låta bli att småle, hvarefter Klerk vände hela predikan mot henne och sade slutligen: jag lemnar nu den i Evangelium omtalade Farise och alla sådana förbannade Fariseer, som i Herrans Tempel begabba Guds ords tjenare, men hvar lemnar jag dem, jo öfverst i Templet och nederst i helfvetet. Amen.

N:o 104. *Manfolks bänkarne.* I den öfverste satt Inspektoren, han var i stor vända, då Klerken nyårsdagen började predikan således: Jag skall i dag gifva eder en skänk. Jag önskar, men hvad önskar jag? jo att vår Frälsare Christus må vara begynnelsen och ändan på vår nådige Konung och på Hans Christian Smitt, han som är vårt Herrskap, och hvarföre är han vårt Herrskap? jo ty han gör och låter efter eget godtfinnande; men huru gör han det? jo med ett godt samvete. Sedan predikade han om den omskurne Segerherren, och sade han, denna segerherren vilja vi dela i tvenne delar, Första delen huru vi skola väl sluta det gamla året, och Andra delen huru vi skola väl börja det nya. Men ingen af dessa

¹ Antagligen Anders Hollenius, död obefordrad 1788. S. CAWALLIN: anf. st. D. 5. S. 454.

Segerherrens delar blefvo utförde, utan i det stället framkommo andre lika oväntade lustigheter. Här suto äfven stundom vi, Morbror och Montell; likaledes unge Smitten och Widell. Annars var den till Prästgården hörande stol midt före kyrkodörren. Där satt jag, när Klerk på predikstolen sade: Jag talar hvad andan för ögonblicket gifver mig in, ännu vidare till exempel, värdaste och med Jesu blod dyrt återlöste själar! Ni veten ej hvad dygden är, och hvarföre veten I det ej? jo; ty ingen har upptäckt det för eder, men jag skall säga er det, nå, hvad är då dygden? Jo, ännu vidare till exempel, mine värdaste! Dygden är Arons ringande Klockor, då han gick in i det aldra helgaste. Jag lade mig då ned i stolen för att dölja mitt löje, hvarefter Klerk vidtog sålunda: Här sitta bespottare ned i bänkarne, och jag vet hvad du bespottare tänker i ditt hjerta, Du tänker sålunda: Du Präster, Du Präster. Du står där och ljuger på Predikstolen, ty ingen kan komma emot dig med lärda argumenter och oppositiones, men kan någon stiga fram och säga, att jag ljugit på detta helga rum, han trädde fram och kaste första stenen på mig. Därefter teg han en god stund och afbadade om någon ville komma, — åter vidtog han: men jag svarar dig du bespottare! dock icke jag, utan Guds anda genom mig. Nå hvad svarar jag dig då? jo genom min Guds nåd svarar jag dig följande, neml: detta: Tvi dig, Du bespottare! Tvi, Tvi, Tvi!

N:o 105 tillhörde äfven Qvinfolkaraden, där sutto Husmän, hvilka endast hade ett hus med en kåltäppa, och lefde af arbeten hos andra, kärringar och inhyses hjon, eller de som ej mera orkade arbeta, utan underhöllos af barn eller efterträdare på hemmanet, hvilket kallades att sitta på undantag. Där öfver och till en mindre del öfver Karlraden var en läktare för Drängarne.

N:o 106. *Tornförstugan*, här stod alltid en Kalkbänk. Midt uti sjelfva stenmuren var en trappa murad, som i en mörk gång ledde upp till de tvenne Klockorna.

N:o 107. En liten instängd hage eller lycka, som tillhörde Kyrkan och bortarrenderades till Herregården. Här såddes merendels Kummin.

N:o 108. Herrgårds Vången (gårdet). Här uppehöll sig den gräselige Herregårds Tjuren, hvilken vi kastade sten på, retade och härmade hans förfärande och illskna råmande, men vi hade den höga och breda gärdesgården till bröstvärn. — — — — —

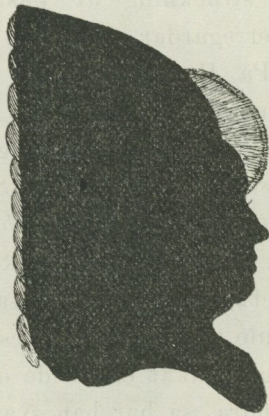
N:o 109. Här ifrån grinden gick vägen till Herregårdens gården och till den däruti varande Källa, där förträffligt vatten hämtades. Man såg i djupet af denna lilla brunn det klara vattnet koka upp ur jorden. Vid källan var en damm, så djup, att hästarne kunde simma däruti. Hit anställde man stundom Promenader.

N:o 110. Åt denna sidan taga Herregårds Byggnaderne sin början och sträcka sig rätt i Norr, Parallelt med Prästgårdens, utgörande sedan med en sträckning åt Väster en aflång fyrkant. Bönderne kalla alla Herregårdar *Hoggåren* (Hofgården). Således skulle denna mening: På Herregården får man ej se Herrskapet, men Inspektoren och Inspektorskan har jag ofta sett, då jag varit på dagsverke och arbetat, ja men har jag så! låta sålunda: *På Hoggåren får en inte se Herrskåvet, men Spätoren å Spätorskjan här ja tit sett, då ja vatt på dajsverke å arbejat, ja hina dö här ja så.* Men Christinehof, hvarest Alunbruk är, kalla de *Verket*. Där hade Herrskapet ett slags egen Domsaga och låto gifva dem spö eller prygel, som stulo ved, etc. Således har det kunnat hända, att då man på landsvägen råkat en bonde och frågat honom, huru långt han hade att vandra, så har han svarat: *Å kan tro, om ja ska nu sanningen si, så ska ja te Verket å piskjas, Gu bäre voss!* det är: Å! Ni kan väl tänka, om jag sanningen skall säga, så skall jag till Alunbruket och hafva prygel, Gud hjelpe oss så vist! — — — — —

Den som nu kommer till Högestads Prästgård skall finna flere förändringar, de gamle Namn hafva försvunnit, Morbrors kammare lär användas såsom Magasin, Salen och Gästrummen lära nyttjas bland de daglige rummen. Nya Trägården, gamla Trägården och Toften där emellan äro förenade, så att tillgången åt vägen är fränstängd m. m. Nu varande Kyrkoherden är Prosten Åkerman¹, som var min Faders efterträdare.

¹ Richard Åkerman, född 1753; kyrkoherde i Högestad 1786; död 1832. S. CAWALLIN: anf. st. D. 2. S. 352.

Här ser man en Silvette af min Mor, Märta Helena Hahne, ganska lik sig, sådan jag aftog skuggan, då hon var omkring 40 år. (Bild 8.) Hon blef gift vid 24 års ålder, och dog 1812, 73 år gammal. Hon var Prästdotter från det äfven i Ystads trakten belägna Pastorat Nöbbelöf. Hon kände således i grund bestyret vid en Landhushållning. Sedan min Far vid 56 års ålder dött efter en vinter-resa till Carl, som då låg dödligt sjuk i Malmö, men tillfrisknade, då äfven jag i Lund för sista gången fick se Gubben; flyttade min Mor med Helena till Lund, där hon äfven så hederligen hushållade med ganska litet, som hon förut haft allt bestyret öfver ett stort hushåll, ja, hon blef till och med ännu stun-

8. Märta Helena Sjöborg, född Hahne.
F. 1738. D. 1812.

dom ett stöd och en tillflykt för oss. Glädjen öfver våra befordringar och förkofran förlängde hennes dagar. Hon fick se alla sina söner gifta och i god belägenhet. Mina Barn hade hon ofta tillfälle att jollra med. Hon hade, må hända, lefvat än längre, om Hon inga sorger haft, men utom andre bekymmer, dog Carl tidigt, äfven Gustaf, som hon mäst älskade, som ofta biträdde henne i hushålls ärender och som slutligen, vid afskedet från Högestad, for före henne till Lund med ett lass victualie varor och däråfvanpå en af Morbrors favoriter, sjelfva kattansiktet. Min Far var en stark, nitisk, kunnig, vitter och belevad man, hade mycket vistats i Herr-

skapshus, och hade äfven rest i Tyskland. Häftig och sträng var han nog mycket såsom Far. Mig tycktes han mäst vara nöjd med, emedan han såg, att jag skulle blifva en älskare af Vettenskaper och Vitterhet. Min Mor hade däremot med mycken duglighet något sträfft och oodladt i sitt dagliga bemötande, — men hon ville fägna alla, ville uppofra sig för sina barn, och hade hon någon ledsamhet, behöll hon den för sig sjelf. Gubbens bekymmer fick man däremot nogsamt höra af, i synnerhet sedan Carl blifvit militär och han började att behöfva Accord-Summor.

Slutligen må tilläggas, att af mina här nämde Syskon och släktingar är Moster Stina eller Prostinnan Riis död. Min äldste Bror Carl Ulrik tjente först vid Artilleriet sedan vid Savolax infanteri Regementes Artilleri Compagnie, därefter vid ett af Gardes Regementerne, och slutligen dog han, såsom Öfverste Löjtnant vid Adelsfanan, på sin gård Edby på Svartsjö Landet vid Stockholm. Gustaf, som var näst efter mig i ålder, dog såsom kyrkoherde uti Langenhausthagen i Pommern. Min yngste Broder Adolf lefver, är Provincial Medicus i Bleking, och bor på gården Bustorp vid Ronneby, men efter ett anfall af slag har han blifvit mällös och oförmögen att sköta syslan, hvilken bestrides af dess Måg, Doctor Furst. Frälsaren säger, att vårt tal skall vara ja, ja, — nej, nej, och min Bror Adolf kan nu hvarken säga mer eller mindre, än ja och nej. Märkligt är, att han alltid, ehuru både mycket och väl tänkande, varit tystlåten och fåtalig. Vi båda voro till det yttre mäst lika Modren, då däremot de 3:ne öfrige syskon mäst liknade Fadren. Med själ, hjerta och tillgifvenhet, ehuru ej i tystlåtenhet har jag därföre med Brodren Adolf mäst sympatiserat. Carl hade inga barn. Gustaf hade Sonen Herrman, som är i Tyskland. Adolf har Sonen Harald samt Döttrarne Johanna Lovisa och Sophia Charlotta. Jag har Döttrarne Hilda, Augusta och Charlotte Louise, och hafva dessa samteligen ej annat arf att vänta, än Förfäders och Föräldrars Välsignelser, som, Himlen vare låf! äfven tyckes hvilat öfver dem alla.

Handskriften till här ofvan återgifna skildring öfverlämnades 1896 af fru HELENA ARFVIDSSON, född JOHNSSON, såsom gåfva till Nordiska museets arkiv och har, såsom öfverskriften visar, den bekante fornforskaren och lundaprofessorn Nils Henrik Sjöborg till författare.

Med sin äfven i småsaker utförda redogörelse för ett prästhus på landet under 1700-talets senare hälft — närmare bestämdt till tiden 1765—1785 — utgör hon en märklig föregångare till Samuel Ödmanns 1830 utgifna klassiska »Hågkomster från hembygden och skolan»¹ och försvarar väl sin plats som en intressant kulturbild från nämnda århundrade.

Som det vill synas, har Sjöborg upptecknat dessa sina ungdomsminnen 1824, sannolikt åt sina döttrar² för att hos dem hugfästa minnet af det gamla farföräldrahemmet, men säkerligen utan tanke på deras offentliggörande för en större läskrets. De föreligga i två prydliga, till handstil, innehåll och utstyrsel fullkomligt lika exemplar, hvartdera med en plankarta i färglagdt stentryck öfver Högestads prästgård, med hänvisningar till texten och ett silhuettporträtt af författarens moder, prostinnan Märta Helena Sjöborg, född Hahne. Af dessa har det ena, det här återgifna, tillhört professors yngsta dotter, Charlotta Lovisa, och det andra, som förvaras i Kungl. biblioteket, hans älsta dotter Hilda.

Manuskriptet återgifves i det närmaste oförändradt äfven med afseende på stafning och interpunktion. Endast några få smärre jämkningar och rättelser af originaltexten hafva gjorts, men med så lätt hand, som grannlagenheten mot författaren kräfft, och efter jämförelse med det å Kungl. biblioteket befintliga exemplaret. Så-

¹ *Hågkomster från hembygden och skolan*. 1. Ett prästhus i Småland från förra århundradet. 2. Om disciplinen och lefnadssättet vid Vexjö skola och gymnasium intill 1780-talet. Uppl. 1, 2. Upsala 1830.

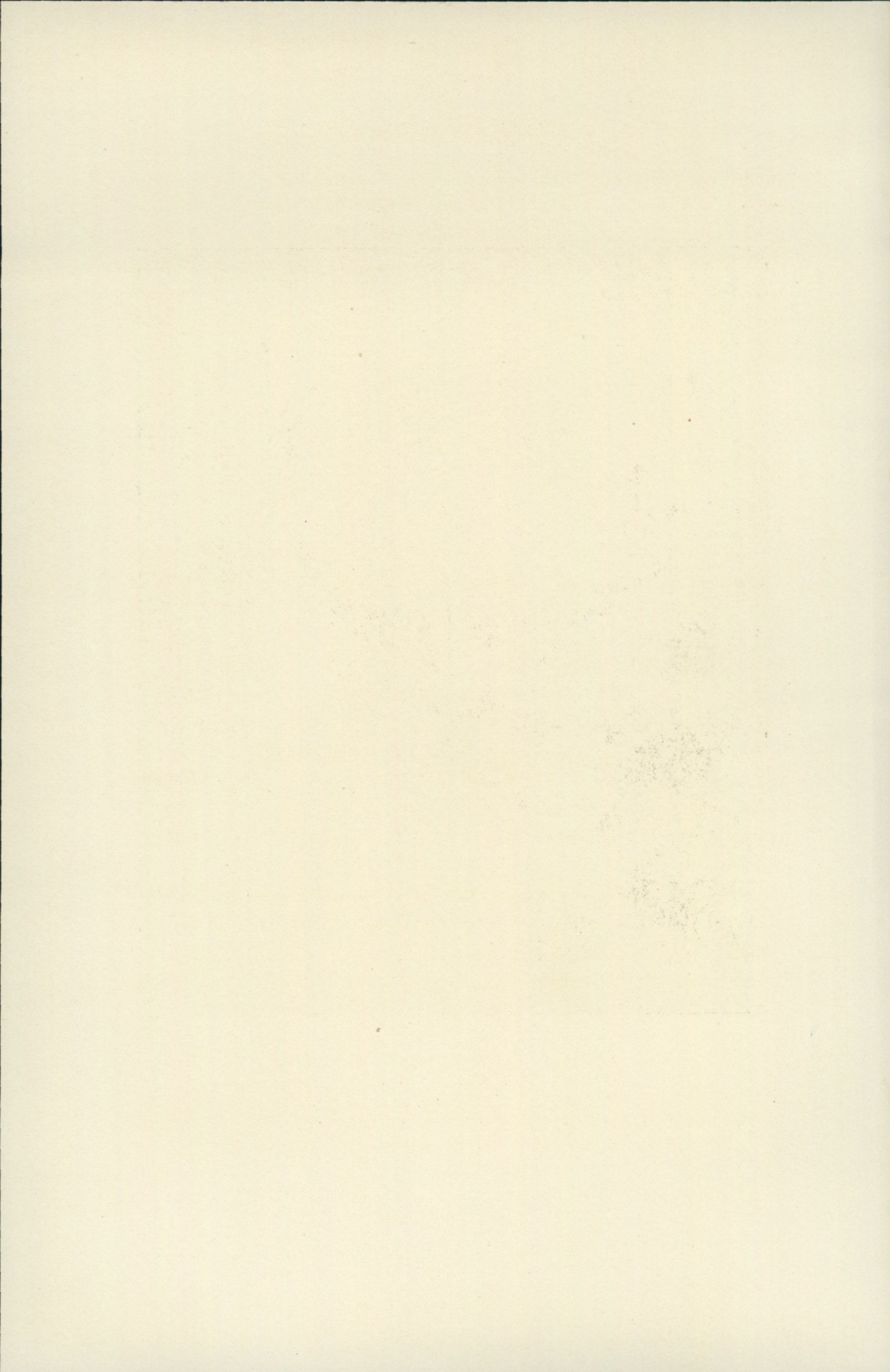
² De voro tre: Hilda, född 1807, död 1883, gift 1834 med den politiske skriftställaren Vilhelm Fredrik Dalman; Augusta, död ogift, och Charlotta Lovisa, född 1809, död 1835, gift 1829 med estetikern Nils Arfvidsson.

9. Nils Henrik Sjöborg.

F. 1767. D. 1838.

Efter pastellmålning af P. Lindhberg 1833.
Tilhör fru H. Arfvidsson, f. Johnsson.

lunda har prostinnan Sjöborgs biografi, som i handskriften finnes inflickad i beskrifningen nr 90, flyttats till uppsatsens slut, där äfven silhuettporträttet, utbrutet ur planen öfver prästgården, fått sin plats; vidare har en och annan oväsentlig redogörelse utelämnats eller förkortats, och slutligen har dubbelt v utbyttts mot enkelt sådant samt en och annan konsonantfördubbling ändrats till enkel, dock endast i sådana fall, då stafningen varit vacklande.

Om professor Sjöborgs verksamhet såsom lärare och författare hänvisa vi till »Biografiskt lexicon öfver namnkunnige svenska män»¹, som ger en utförlig bild af hans personlighet och lifsgärning. Ett kort anförande af de yttre dragen till hans lefnadshistoria torde vara till fyllest såsom text till det här efter en pastellmålning återgifna och hittills okända Sjöborgsporträttet från 1833 (se bild 9).

Han föddes i Högestads prästgård den 6 februari 1767, blef student i Lund 1783 och fil. magister 1787. Efter att hafva tjänstgjort såsom docent och adjunkt vid akademien från 1790, utnämndes han 1799 till professor i historia och innehade denna syssla till 1816, då han blef tjänstfri på lifstiden. År 1814 förordnades han till ett slags antikvitetsintendent med skyldighet att göra resor i landsorten, hafva tillsyn öfver Sverges fornminnen, uppsätta förteckningar och beskrifningar öfver dem samt insamla diplom och fornsaker m. m. Tiden efter 1816 tillbragte han dels på antikvariska resor i Sverge och Norge, dels och vanligast i Stockholm, sysselsatt med utgifvande af sitt omfattande arbete »Samlingar för Nordens Fornälskare»². Han afled därstädes den 1 juli 1838, kort efter det han vid magisterpromotionen samma år blifvit jubeldoktor.

¹ B. 15. H. 1. Upsala 1847. S. 307 o. f.

² *Samlingar för Nordens Fornälskare*, innehållande Inskrifter, Figurer, Ruiner, Verktyg, Högar och Stensättningar i Sverige och Norrige, med Plancher. Tom 1—3. Stockholm 1822—1830.